

SITA ANILOR CERNE

Punți către Mircea

Miercuri, 22 iulie (1936)

Numirea la Fundație a venit când nu o mai așteptam. Câteva zile nici nu mi-a venit să cred...

București, sâmbătă, 25 iulie 36

Dragă Mircea,

Poate că între timp ai primit totuși scrisoarea mea de acum o săptămână, în care-ți anunțam numirea la Fundație, scrisoare despre care Nina se teme că s-a pierdut. O adresasem la Oxford Post-Office.

Inutil să-ți spun cât de bine a căzut evenimentul - acum în ultimul moment, când pierdusem orice speranță și când ultima resursă erau banii împrumutați de voi.

Imaginează-ți că am primit în mână 39.000 de lei. Nu știu dacă înțelegi cât e de fabulos - tu care duci acum o existență de palate-uri.

15.000 de lei am pus deoparte. Din rest plătesc acum datoriile urgente, fac câteva cumpărături indispensabile, îl trimit pe Beno în vacanță și, în sfârșit, în ziua de joi 30 plec la Ghilcoș, ca să scriu. Voi reuși? Nu știu. Mi-e frică cum nu mi-a fost niciodată și mă sperie gândul că n-aș putea lucra. Tu trebuie să înțelegi. Doamne ajută!

În afară de acest eveniment, într-adevăr excepțional, mi se pare că nu s-a întâmplat nimic nou de la plecarea ta. N-am citit, n-am scris, n-am gândit. Tot ce am putut face era să suport cu resemnare căldurile fantastice care au fost. Aproape zilnic 40 de grade „în aer liber“, cum zice buletinul meteorologic.

Geneva, 14 septembrie 1937

Dragă Mircea,

Îți scriu din „sala Consiliului General“. Am ascultat un lung discurs în franțuzește al unui ministru chilian - iar acum se citește traducerea engleză a discursului, ceea ce îmi dă o bună oră de libertate. De obicei, în pauză, mă amuz plimbându-mă pe culoare, unde e ușor să recunoști, în mici grupuri vorbărețe diverse figuri de vedete politice: Eden, Aga Khan, Delbos, Litvinov, Alexandra Kolontay, Negrin, Boncour etc. etc. Dar astăzi culoarele sunt lipsite de interes. Actorii principali sunt plecați la Nyon, unde semnează în momentul ăsta acordul mediteranean. Mi-e foarte greu să-mi dau seama în momentul ăsta de semnificația sesiunii geneveze. În genere, ședințele publice sunt penibile prin platitudine, prin ipocrizie, prin timp pierdut, prin formule inutile. Mi-e frică să nu mă trezesc în mijlocul vreunei ședințe, întrerupând vreun orator: „stimabile, dacă nu te superi, dacă mă iubești, să trecem la 86“.

Totul e lung, vag, indiferent, mort. Singurul lucru interesant - ca spectacol - este tehnica ședinței, rapiditatea cu care se imprimă și se răspândesc textele, regularitatea mecanică cu care se ridică și se așează la locul lor traducătorii, ordinea perfectă, tăcută cu care se aprind tot felul de lămpi, semnale, avertizoare. E ca într-un film de cinematograf, bine regizat. De lucrat efectiv, nu se lucrează decât în comisuni, la secretariat, în micile organisme tehnice - acolo adică unde nu e vorba de politică. Nu sunt încă familiarizat, cu sistemul acesta complex, dar mă voi orienta cu vremea.

M-am decis să iau în serios atribuțiile mele de „colaborator temporar“ (cum mi se spune aici, în mod oficial). Ar fi foarte ușor să „trag chiulul“ și să mă ocup cu altceva - de exemplu să scriu mai departe la romanul meu pe care l-am întrerupt la jumătate - dar prefer să iau în serios spectacolul la care am fost invitat mai ales că - oricât ar fi de ridicol - totuși e vorba aici de viața noastră, de pacea care mai poate ține câțiva timp sau de războiul, pe care multă lume îl consideră aici iminent.

Dintre colegii mei de echipă, un singur tip mi se pare interesant: ungarul. Am dejunat cu el și am vorbit deschis. Mi-a spus lucruri surprinzătoare; în primul rând nu e revizionist. Mă asigură că este în tinerele generații

Ieri, spre seară s-a dezlănțuit, în sfârșit, o furtună, ca în *Huligani*. M-am adăpostit în holul cinematografului „Select“ și m-am gândit la Petru Anicet.

Au fost două zile de tensiune nervoasă, săptămâna trecută, când l-au asasinat pe Stelescu. Dacă ai aflat cum s-au întâmplat lucrurile, trebuie să fi avut și tu un moment de oroare. Uluiala a trecut însă repede, iar acum cei zece „legionari“ merg spre achitare sigură. Va fi un triumf. Presa democrată nici nu îndrăznește să spună „crimă“ sau „asasinat“. Vorbește pudic despre „cazul de la Spitalul Brâncovenesc“. Mi-e o silă imensă de toată comedia asta.

Aseară, am ieșit cu Mircea Vulcănescu în oraș și, după o scurtă masă la Corso, după câteva înghețate la Nestor, m-am plimbat cu el până la 2 noaptea pe diverse străzi. A fost fascinant. Scrie sau are de gând să scrie 1) o istorie politică a României 2) o trilogie dramatică despre dinastia noastră 3) un roman în câteva tomuri, cuprinzând ultimii 50 de ani 4) un jurnal de administrație și 5) o sumă de alte opere mai mari sau mai mici.

Era plin de idei, de presupuneri, de sugestii, de teorii. Mi-a explicat secretele conferinței de la Montreux, raporturile noastre cu Germania, perspectivele Gărzii de Fier, jocul actual al lui Nae Ionescu, politica noastră monetară și o mie de alte lucruri - totul cu o impetuoasă supremă. Ar trebui să-l închidem într-o cameră și să-l obligăm să vorbească în fața unui microfon înregistrator. E fenomenal băiatul ăsta.

Am mai ieșit în altă seară cu Generalul, Rosetti și Camil - ca să sărbătorim numirea mea. Generalul era sentimental, lăcrima și mi-a făcut mari jurăminte de prietenie. Rosetti, delicios în raporturile cu Generalul. O sumă de lucruri amuzante pe care am să ți le povestesc la întoarcere. Am stat până la 4 dimineața și am băut zdravăn.

Rosetti mi-a arătat o scrisoare a lui Jules Bloch către el, care se termina astfel: „N-am citit încă *Yoga* a lui Mircea Eliade,

maghiare o tendință realistă, antihimerică, ce pleacă de la recunoașterea definitivă, completă a lucrurilor întâmplate. Transilvania pentru ei nu este un obiectiv. Ei înțeleg că pierderea Ardealului poate fi compensată printr-o nouă organizare politică a Bazinului dunărean și a Balcanilor. Germania îi sperie, Italia nu li se pare o garanție suficientă. Li se pare că o politică dunăreană și balcanică ne-ar putea dispensa pe toți - români, iugoslavi, unguri, cehoslovaci - de asistență periculoasă, chiar când e favorabilă, a marilor puteri.

A trebuit să convin cu el că această politică (în care de altfel recunoșteam politica externă a „Cuvântului“, de pe vremuri), ne convine și nouă de minune, dar că ea nu poate pleca decât de la situația de azi mai departe, situație pe care ungarul vor trebui s-o accepte în mod definitiv și sincer ca punct de plecare.

*

A trebuit să-mi întrerup expunerea mea de politică externă - fiindcă soneriile ne-au chemat înapoi la ședință, unde președintele ne-a anunțat moartea lui Masarik. Moment de tăcere melancolică. Krafta - ministrul cehoslovac - plângea.

Pe urmă totul se termină și ne-am răspândit în oraș, sub ploaie, care durează de cinci zile, aproape fără întrerupere. Îți scriu acum de la hotel, din camera mea - locuiesc la hotelul Cornavin, unde am tras la început pentru o noapte și am rămas pe urmă definitiv, din lenea de a schimba și mai ales din neputința de a părăsi o cameră magnifică, pentru a căuta un loc într-o pensiune. Ceartă-mă dacă vrei, dar

nu pot să fac economiile pe care mi le recomanzi. Viața e dureros de scumpă, iar Geneva e un oraș complet lipsit de interes.

În schimb, cele două zile petrecute la Venezia au fost amănitoare. Era așa de multă lume, încât n-am găsit nici un loc la Venezia, lucru pe care nu l-am regretat însă, căci am găsit la Lido o cameră încântătoare (32 lire, pensiune completă, fără masa de seară). Am fost la Tintoretto, la Galeriile Academiei, la Frari - dar totul într-un ritm de cursă de viteză, care mă consterna pentru toate minunățiile, pe lângă care treceam grăbit. Visez două săptămâni tihnite la Venezia, pentru a putea revedea totul, ca lumea. Te rog, la primirea acesteia, dă un telefon la mine acasă și spune-le că ai primit vești, căci nu le-am mai scris de sâmbătă și nu le voi putea scrie nici azi. Nu uita, te mai rog, să încasezi în ziua de 20 septembrie la Fundația leafa mea, pe care s-o înmânezi Mamei. Nu te întreb ce se mai întâmplă prin țară, căci răsfioiesc aproape

(Reproducerea epistolelor, după ediția „Mircea Eliade și corespondenții săi“, vol. 4, alcătuită cu multă sârguință de dl Mircea Handoca. Același editor a mai atras atenția asupra unui semn din partea lui Sebastian de a salva legătura de prietenie, greu pusă la încercare de circumstanțele istoriei; e vorba de exemplarul din „Corespondența lui Marcel Proust“, trimis soților Eliade cu o dedicație afectivă - „Ninei și lui Mircea, regăsiți“, Mihai Sebastian, 6 martie 1939 - cf. „Panoramic radio TV“, 18-24 iunie 1990)



• MIRCEA ELIADE, văzut de de Nina Batalli

în fiecare zi ziarele românești. Scrie-mi însă ce faci tu, dacă ai început să lucrezi la viitorul tău roman și cum îți merge.

Scrie-mi, în sfârșit, vești despre oamenii noștri, Marietta, Nenișorii, Nae Ionescu (s-a reîntors de la Balcic? Vrei să-mi comunici adresa lui, ca să-i pot scrie?).

Sărutări Ninei, Gizei și ție, al vostru, Mihai

Abia întors în țară, Sebastian se grăbea să facă publice observațiile și constatările lui, ca într-o foaie de observație a experiențelor câpătate în calitatea de „expert“ internațional:

NOTE DESPRE GENEVA. Geneva e un oraș prin care istoria a trecut fără a fi lăsat urme. Cel mult monumente, dar urme nu. Un oraș curat, rece și inexpresiv. Albă cum este, cu străzile largi, cu bulevardele regulate, Geneva pare a fi propria sa machetă. Ai uneori impresia că privești dincolo de o vitrină. Că aici s-au dezbătut cândva mari drame istorice, trăite până la sânge, n-ai avea cum să afli, dacă n-ai ști din cărți. Geneva a trăit cândva o mare dezbateră religioasă, un moment spiritual dramatic și a făcut din Reformă o problemă de conștiință, în care și-a angajat întreaga viață. Din toată această tensiune sufletească, orașul păstrează un foarte frumos monument al Reformei, ceea ce este o amintire de ordin municipal, nu o mărturie spirituală.

E un oraș calvinist, bineînțeles - și nu-i vom cere prin urmare nici vioiciunea plină de soare a unui oraș italian, nici grația unui oraș francez. Dar am vrea ca gravitatea protestantă a Genevei să nu semene așa de bine cu indiferența, cu insensibilitatea.

Geneva nu-și contrazice numai vechiul ei trecut istoric, ci și amintirile mai recente. Rămâne, cred, inexplicabil paradoxul care a făcut multă vreme din acest oraș placid o reședință revoluționară, un centru de insurecție morală. Geneva a fost - cel puțin înaintea războiului - patria tuturor răzvrătiților, a exilaților politici, a agitatorilor de vocație. Nu e poate exagerat să se spună că jumătate din revoluția rusească s-a făcut în cafenelele și hotelurile geneveze. Aici se tipăreau micile foi incendiare, care întrețineau spiritul insurect în Europa, de aici porneau cuvintele de ordine, aici se centralizau foile de observație [...]. Geneva a adăpostit, între zidurile ei, incendii pe care nu le vedea, flăcări care n-o încălzeau. Dramelor morale ea le-a oferit un hotel, nu un mediu uman. Toți disperajii care au visat aici o nouă lume trăiau de fapt într-un fel de exterritorialitate morală. Gândirea lor, sensibilitatea lor n-a zguduit nici o secundă liniștea geneveză, această liniște solidă, sedimentară, de neclintit. Intocmai cum locuitorii principatului Monaco au în mijlocul lor un cazino cu jocuri de noroc, în care ei nu intră niciodată, tot astfel genevezii au avut totdeauna în cetate drame la care n-au participat. Geneva s-a mulțumit să încaseze canioa dramelor spirituale, pe care le-a adăpostit, fără să le înțeleagă [...].

(„Revista Fundațiilor Regale“, decembrie 1937)